

Irmina Utrata

Edukacja biblioteczno-informacyjna użytkowników bibliotek akademickich

Forum Bibliotek Medycznych 2/1 (3), 177-187

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EDUKACJA BIBLIOTECZNO-INFORMACYJNA UŻYTKOWNIKÓW BIBLIOTEK AKADEMICKICH

Streszczenie

Zachodzące obecnie zmiany polegające na przekształcaniu społeczeństwa industrialnego w społeczeństwo informacyjne, wymagają od systemu edukacji bezustannej aktualizacji zasobów wiedzy. Pozyskiwanie, organizowanie, selekcja i rzetelna ocena informacji to najważniejsze zadania powszechnej edukacji informacyjnej przygotowującej współczesne społeczeństwo do samodzielnego zdobywania wiedzy, swobodnego poruszania się po świecie mediów i informacji.

Biblioteki akademickie jako ośrodki pełniące także funkcje edukacyjno-dydaktyczne wychodzą naprzeciw potrzebom informacyjnym użytkowników organizując między innymi różnorodne formy szkoleń.

Niniejszy referat przedstawia oferty szkoleń dla studentów i pracowników uczelni w pięciu wybranych bibliotekach akademickich. Omawia także zakres, formy oraz metody prowadzonych zajęć ukazując jednocześnie zmiany, jakie zaszły podczas dostosowywania się uczelni do zmieniających się warunków nauczania. Uwidacznia konieczność wypracowania standardów mających wyznaczać wspólny kierunek w procesie budowy nieograniczonego dostępu do zasobów wiedzy. Porusza problematykę potrzeby ciągłego modyfikowania i rozwijania ofert szkoleń, jak również wyznaczania nowych celów adekwatnych do stale zmieniającej się rzeczywistości.

W dzisiejszym świecie opartym na niebywałym rozwoju nowoczesnych technologii teleinformatycznych edukacja stała się jednym z podstawowych czynników gwarantujących pomyślne przejście od społeczeństwa produkcyjnego do społeczeństwa wiedzy. Rozwój społeczeństwa wiedzy uzależniony jest w dużej mierze od powszechnego dostępu do informacji, zrozumienia jej istoty oraz umiejętności zarządzania nią.

Władze polskie dostrzegają przemiany cywilizacyjno-kulturowe otaczającego świata, wzrastający popyt na wiedzę i związane z nią umiejętności. Proces kształtowania się społeczeństwa informacyjnego, mimo iż rozpoczął się stosunkowo niedawno postępuje szybko i prawie nieuchronnie. Funkcjonują odpowiednie regulacje prawne w sprawie budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce, np.: Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2000 r. stwierdza, że nowoczesne technologie, usługi i zastosowania usług telekomunikacyjnych, teleinformatycznych i multimedialnych mogą być katalizatorem rozwoju gospodarczego, zwiększać konkurencyjność gospodarki, tworzyć nowe miejsca pracy, sprzyjać rozwojowi demokracji, regionów, wspomagać nauczanie, ochronę zdrowia, dostęp do dóbr kultury. Dlatego należy m.in. zwrócić szczególną uwagę na zagadnienia powszechnego dostępu i wykorzystania Internetu, rozwoju edukacji informatycznej.

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 stycznia 2003 r. w sprawie niezbędnych działań mających na celu przygotowanie Polski do globalnego społeczeństwa informacyjnego stwierdza, że kluczową rolę w włączeniu się w ten nurt odgrywa system edukacji, bowiem od przygotowania obywateli będzie zależała zdolność przystosowania naszego kraju do wymagań elektronicznej gospodarki i światowego rynku. System edukacji powinien przygotować ludzi do poruszania się na rynku pracy, dostępnym m.in. przez Internet, do innowacyjności i przedsiębiorczości, do otwartości na przedstawicieli innych kultur. Szczególną troską należy objąć działania zmierzające m.in. do: wyposażenia zdecydowanej większości szkół oraz bibliotek publicznych w multimedialny sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu, permanentnego szkolenia i doskonalenia nauczycieli i bibliotekarzy w zakresie posługiwania się nowymi technologiami w dydaktyce, uwzględniania dydaktyki opartej na nowych technologiach przekazu w programach wszystkich przedmiotów szkolnych i akademickich.

Polskie uczelnie wyższe świadome wyzwań tworzenia społeczeństwa wiedzy i roli środowiska akademickiego w tym procesie, próbują jak najlepiej przygotować studentów do życia i działania w coraz bardziej konkurencyjnej cywilizacji. Podlegając ciągłym przemianom (wejście Polski do Unii Europejskiej, nowa ustawa o szkolnictwie wyższym, budowa społeczeństwa wiedzy) chciały i musiały dostosować się do zmian i wprowadzać nowe formy, innowacje w nauczaniu, np. wirtualizację.

Biblioteki szkół wyższych, działające na podstawie obowiązujących aktualnie aktów prawnych określają metody i formy edukacji biblioteczno-informacyjnej użytkowników, którymi są najczęściej pracownicy dydaktyczni i naukowcy oraz studenci. Zadania dydaktyczne bibliotek głównych są skorelowane z zadaniami uczelni, które określają odpowiednie ustawy o szkolnictwie wyższym. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym w art. 13 do podstawowych zadań uczelni zalicza m.in. upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki, kultury narodowej i techniki, w tym poprzez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych i informacyjnych.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach w art. 4 wymienia podstawowe zadania bibliotek, do których m.in. należy obsługa użytkowników, przede wszystkim udostępnianie zbiorów oraz prowadzenie działalności informacyjnej, zwłaszcza informowanie o zbiorach własnych, innych bibliotek, muzeów i ośrodków informacji naukowej..., prowadzenie działalności bibliograficznej, dokumentacyjnej, naukowo-badawczej, wydawniczej, edukacyjnej, popularyzatorskiej i instrukcyjno-metodycznej. W rozdziale 6 dotyczącym bibliotek naukowych w art. 21.1. stwierdza się, iż służą one potrzebom nauki i kształcenia, zapewniając dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych.

Postępująca niezwykle szybko rewolucja informatyczna i telekomunikacyjna przynosi radykalne zmiany w działalności bibliotek. Pojawiła się w nich m. in. szeroko rozumiana komputeryzacja, która stała się synonimem nowoczesności bibliotecznej. Tradycyjne katalogi i kartoteki zastępuje się katalogami on-line, bazami informacyjnymi, na rynku pojawia się mnóstwo gotowych baz danych. Unowocześnienie form, metod i techniki pracy bibliotekarskiej przyczyniło się do zmian wprowadzanych w sposobach i treściach kształcenia użytkowników. Oprócz sprawdzonych i niezastąpionych form tradycyjnych wprowadza się nowe, związane ze zbiorami audiowizualnymi i multimedialnymi.

Dzisiaj od studenta wymaga się też krytycznego myślenia, umiejętności wyszukiwania, oceny źródeł informacji, techniki prezentowania, samodzielnego i efektywnego zarządzania informacją oraz posługiwania się nowoczesnymi narzędziami informatyczno-komunikacyjnymi. Umiejętności te są niezbędne, albowiem we współczesnym świecie opartym na społeczeństwie informacyjnym ludzie powinni uczyć się przez całe życie. Istotnym kapitałem człowieka jest umiejętność poruszania się i selekcji informacji często nieczytelnej i nie zrozumiałej. Ogromna ilość wytwarzanej i dostępnej w Internecie informacji ma różną jakość, bowiem internetowe teksty nie podlegają na ogół żadnej ocenie merytorycznej. Przed bibliotekami wyższych uczelni stała więc konieczność realizacji zadań edukacji informacyjnej a bibliotekarz stał się także pośrednikiem potrafiącym wskazać i dostarczyć poszukiwaną informację w dowolnej formie, każdej liczbie potrzebujących osób.

Bibliotekarze na ogół świadomi wyzwań związanych z tworzeniem społeczeństwa wiedzy starają się rozbudować ofertę edukacyjną, aktualizować programy i treści nauczania. Łączą formy tradycyjne z metodami nowoczesnymi wykorzystującymi możliwości sieci Internetu. Wyszukiwanie informacji w globalnej sieci nie jest całkiem proste, dlatego na różnych zajęciach prowadzonych przez Biblioteki jest często omawiana problematyka związana z umiejętnością wyszukiwania informacji naukowych w różnych źródłach.

Biblioteki uczelniane prowadzą od lat rozmaite formy kształcenia użytkowników: przysposobienie biblioteczne, podstawy informacji naukowej oraz całą gamę innych szkoleń, w zależności od potrzeb studentów czy pracowników naukowych danej uczelni. Zajęcia prowadzone są najczęściej we własnym zakresie i we własnych lokalach. Poziom ich, umiejscowienie w programie studiów, zawartość oraz czas trwania są bardzo zróżnicowane. Formy, treści i metody kształcenia użytkowników stale są modyfikowane. Przez wiele lat transfer wiedzy odbywał się poprzez przekaz bezpośredni, głównie w drodze wykładu. Nadawcą był bibliotekarz posiadający określoną wiedzę a odbiorcą często osoba pragnąca poszerzyć swoje kwalifikacje. Dzisiaj w dobie modnego i niezbędnego kształcenia ustawicznego biblioteki oferują studentom dostęp do: katalogów komputerowych, elektronicznych baz danych, elektronicznych czasopism, zapewniają elektroniczne dostarczanie dokumentów

czy zdalnie udzielają informacji. Wykładane od lat przysposobienie biblioteczne przybrało dzisiaj różne postacie: z obecnością wykładowcy, wspomagane komputerem, tradycyjne z wykorzystaniem Internetu (strony www, wyszukiwarki) lub interaktywne kursy multimedialne.

Ze względu na różnorodność szkoleń prowadzonych przez biblioteki akademickie chciałabym przedstawić ofertę szkoleniową wybranych bibliotek: Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie, Biblioteki Naukowej Lwowskiego Uniwersytetu Medycznego (Scientific Library of Lviv National Medical University name Danela Galytskogo), Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej oraz Biblioteki Niepublicznej Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Informatycznej w Warszawie.

Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Warszawie

Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Warszawie realizując zadania edukacyjno-dydaktyczne kształci użytkowników także w zakresie umiejętności informacyjnych organizując zajęcia z przysposobienia bibliotecznego, podstaw naukowej informacji medycznej i farmaceutycznej oraz inne specjalistyczne szkolenia wynikające z bieżących potrzeb pracowników naukowych, lekarzy i innych użytkowników.

Przysposobienie biblioteczne stanowi stały istotny element procesu dydaktycznego biblioteki. Są to zajęcia informacyjno-szkoleniowe, których głównym założeniem jest wyposażenie użytkowników w wiedzę o bibliotece oraz w umiejętności wyszukiwania i korzystania z zasobów i usług bibliotecznych. Zajęcia te są obowiązkowe dla studentów I roku wszystkich wydziałów. Przedmiot został na stałe wprowadzony do obowiązkowego programu edukacyjnego Akademii, jego zaliczenie jest potwierdzone wpisem do indeksu oraz na kartę egzaminacyjną. Na szkolenie przeznaczone są dwie godziny, podczas których realizuje się część teoretyczną oraz ćwiczenia z zakresu umiejętności posługiwania się katalogami biblioteki. Dziekanaty poszczególnych wydziałów na początku roku akademickiego ustalają terminy zajęć, które umieszczane są na stronie domowej Biblioteki. W grupach dwudziesto-, trzydziestoosobowych realizowany jest program nauczania przedmiotu, który oparty jest na konspekcie zawierającym:

1. organizację systemu biblioteczno-informacyjnego Uczelni i jego miejsce w systemie krajowym
2. charakterystykę zbiorów Biblioteki Głównej i sieci bibliotecznej AM
3. zasady udostępniania zbiorów w Bibliotece Głównej
4. charakterystykę i zasady korzystania z katalogów bibliotecznych
5. prezentację strony domowej Biblioteki Głównej na terminalach Multimedialnej Czytelni Internetowej

Po wykładzie prowadzone są ćwiczenia umożliwiające studentom wykorzystanie w sposób praktyczny nabytych umiejętności. Otrzymują drukowane zestawy poleceń

wyszukania w katalogach tradycyjnych i katalogu elektronicznym pozycji książkowych, przez co uczą się formułowania zapytań informacyjnych, prawidłowego odczytywania uzyskanych informacji, sprawdzania stanu własnego „konta”. Omawiana jest strona internetowa Biblioteki Głównej, stanowiąca główne źródło aktualnej informacji o bazach i usługach. Zajęcia prowadzone są przez starszych bibliotekarzy i kustoszy.

Podstawy naukowej informacji medycznej i farmaceutycznej realizowane są dla studentów trzeciego roku Wydziału Farmaceutycznego i studentów pierwszego roku kierunku analityka medyczna. Celem nauczania jest zaznajomienie studentów z bazami danych, które zawierają informacje niezbędne do przygotowania prac seminaryjnych, licencyjnych i magisterskich z dziedziny farmacji i nauk pokrewnych oraz normami kompozycji pracy naukowej i bibliografii załącznikowej. Tematyka zajęć obejmuje:

1. typy wydawnictw informacyjnych
2. Internet jako źródło informacji naukowej
3. metodyka korzystania ze źródeł informacji
4. sesja wyszukiwawcza – zebranie literatury na wybrany temat
5. budowa publikacji naukowej
6. listy rankingowe czasopism naukowych

Podstawą zaliczenia jest pozytywne wykonanie ćwiczeń. Zajęcia dla studentów trzeciego roku mają charakter wykładu i ćwiczeń, prowadzone są jednorazowo w wymiarze trzech godzin, przez starszego kustosza dyplomowanego. Szkolenia dla studentów kierunku analityka medyczna trwają 5 godzin (ćwiczenia – 3 godz., seminaria – 2 godz.), odbywają się w semestrze zimowym i kończą zaliczeniem.

Biblioteka prowadzi także praktyki zawodowe dla słuchaczy Policealnego Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa z Warszawy oraz studentów bibliotekoznawstwa z całej Polski. Była też organizatorem cyklu wykładów dla pracowników służby zdrowia i studentów AM poświęconych tematowi „Europejskie Komputerowe Prawo Jazdy” oraz innych szkoleń i prezentacji omawiających zagadnienia, wynikające z potrzeb chwili, np. „Medline i inne bazy medyczne w sieci Internet”, „Poczta elektroniczna i listy dyskusyjne w Internecie”, „Internet w Medycynie” czy „Praca dla polskich lekarzy i studentów za granicą”.

W trosce o coraz lepszą jakość usług dydaktyczno-edukacyjnych Biblioteki, została opracowana i rozprowadzona wśród studentów ankieta, której celem było uzyskanie opinii i uwag oraz zbadanie poziomu satysfakcji użytkowników z przeprowadzanych szkoleń. Kwestionariusz zawierał zestaw sześciu pytań odnoszących się do poszczególnych przedmiotów. Na pytania o szkolenia z przysposobienia bibliotecznego odpowiedziało 217 studentów. Wybrane w toku analizy treści wskazują na pozytywną ocenę dotychczas prowadzonych zajęć. Na pierwsze pytanie o sposobie przekazywania wiedzy, 173 studentów odpowiedziało, że jest przystępny, 19 nieprzystępny, 25 nie mam zdania. Pytanie drugie dotyczyło oceny użyteczności części ćwiczeniowej. Odpowiedzi

przydatna udzieliło 170 osób, nieprzydatna 28, nie mam zdania 19. Trzecie pytanie dotyczyło otrzymywanych materiałów dydaktycznych. 166 studentów stwierdziło, że są użyteczne, 51 nieużyteczne. Czwarte pytanie odnosiło się do oceny wymiaru godzin zajęć. Dla 191 słuchaczy jest on wystarczający, dla 26 niewystarczający. Następnie poproszono osoby, które odpowiedziały niewystarczający, o określenie np. potrzeby zwiększenia czasu trwania zajęć. 20 osób była za zwiększeniem. W piątym pytaniu chodziło o dokonanie oceny formy zaliczania przedmiotu. 178 studentów określiło ją jako dobrą, 8 złą, 30 nie miało zdania. Ostatnie pytanie dotyczyło oceny prowadzących. 64 użytkowników wystawiło ocenę b. dobrą, 141 dobrą, 12 złą. Podobne pytania przy pomocy ankiety skierowano do studentów wydziału farmacji i analityki medycznej. Na ankietę odpowiedziało 57 osób, które zajęcia z podstaw informacji medycznej i farmaceutycznej oceniły następująco. Sposób przekazywania wiedzy – 47 przystępny, 5 nieprzystępny, 5 nie mam zdania. Otrzymane materiały dydaktyczne – 47 użyteczne, 10 nieużyteczne. Wymiar godzin: 39 wystarczający, 18 niewystarczający. Jeśli „niewystarczający”, to należy: 16 zwiększyć, 2 zmniejszyć. Forma przekazu: 44 dobra, 3 zła, 10 nie mam zdania. Forma zaliczenia: 47 dobra, 1 zła, 9 nie mam zdania. Ocena prowadzących: 13 b. dobra, 41 dobra, 3 zła.

Ankieta objęła niewielki procent studentów, więc uzyskane wyniki nie mogą stanowić dostatecznej podstawy dla formułowania uogólniających wniosków odnośnie badanego zagadnienia. Stanowi ona jednak istotną wartość poznawczą. W świetle przedstawionych informacji można wyrazić przekonanie, iż prowadzone szkolenia są potrzebne, prowadzone w sposób przystępny i zrozumiały przez odpowiednio przygotowanych pracowników biblioteki.

Scientific Library of Lviv National Medical University name Danela Galytskogo

Jednym z podstawowych procesów realizowanych przez Bibliotekę dla użytkowników, którymi są studenci, pracownicy naukowci, lekarze oraz doktoranci jest proces dydaktyczno-edukacyjny, mający na celu przygotowanie do prowadzenia samodzielnych wyszukiwań informacji i krytycznego myślenia. W ramach tej działalności prowadzone są zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów oraz z podstaw naukowej informacji dla doktorantów. Obie formy kształcenia użytkowników są obowiązkowe, zawarte w programie studiów. Warunkiem zaliczenia jest obecność, uczestnictwo w zajęciach nie jest potwierdzane wpisem do indeksu. Szkolenia prowadzone są przez bibliotekarzy z wyższym wykształceniem, w pomieszczeniach Biblioteki. Organizowaniem oferowanych programów i ustalaniem treści zajmują się bibliotekarze. Przysposobienie biblioteczne trwa 4 godziny, podczas których studenci zdobywają ogólne wiadomości o bibliotekach i informacji bibliotecznej, zapoznają się z regulaminem, zasadami korzystania z Biblioteki, katalogami i działalnością informacyjną.

Szkolenie z podstaw naukowej informacji trwa 10 godzin a zakres tematyczny obejmuje: główny cel edukacji i podstawowe definicje, typologię dokumentów, źródła informacji, strategie wyszukiwania informacji, krytyczną ocenę literatury, podstawy bibliografii, strony www.

Szkolenia mają formę wykładów połączonych z „wycieczką” po Bibliotece. Część programu realizowana jest w sposób praktyczny poprzez ćwiczenia, w czasie których słuchacze prowadzą wyszukiwania w bazach danych, Internecie, katalogach online czy katalogach tradycyjnych.

Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego

Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego oferuje użytkownikom dwa rodzaje szkoleń z przysposobienia bibliotecznego: tradycyjne z obecnością wykładowcy i przez Internet ze strony Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji Uniwersytetu Warszawskiego (na stronie www biblioteki umieszczony jest link). Oba szkolenia adresowane są do wszystkich studentów rozpoczynających naukę na Uniwersytecie. Decyzję o obowiązku odbycia zajęć i wpisie zaliczenia do indeksu podejmują corocznie Dziekani poszczególnych wydziałów. Szkolenie tradycyjne rozpoczyna się we wrześniu i trwa do końca października. Terminy ustalają opiekunowie grup z Sekcją Informacji i Dydaktyki. Zajęcia prowadzone są w grupach 20-25 osobowych, trwają 1 godz. i mają formę wycieczki, podczas której studenci osobiście zapoznają się z Biblioteką, jej zasobami oraz podstawowymi zasadami korzystania z tych zasobów. Otrzymują podstawowe materiały informacyjne ułatwiające korzystanie z katalogów i zbiorów. Od listopada prowadzone są szkolenia z przysposobienia bibliotecznego dla wszystkich zainteresowanych w wyznaczonym terminie. Nie wymaga się wcześniejszego zapisu, zainteresowani użytkownicy spotykają się przy wejściu. Podczas zajęć można uzyskać odpowiedzi m. in. na pytania:

1. jak wyszukiwać w katalogu komputerowym?
2. co zawierają katalogi komputerowe?
3. co to jest wolny dostęp?
4. jak korzystać z Czytelni i Wypożyczalni?
5. oraz na wiele innych pytań dotyczących zasobów i usług Biblioteki.

W ofercie Biblioteki znalazło się również bezpłatne szkolenie biblioteczne online, które ukazuje podstawowe informacje na temat funkcjonowania biblioteki: informacje porządkowe, procedury formalne, aparat informacyjny, zasoby, usługi. Aby zaliczyć kurs i otrzymać wpis do indeksu studenci muszą wypełnić test zaliczeniowy, dostępny na stronie kursu. Po pomyślnym zaliczeniu testu, studenci zgłaszają się do Pracowni Informacji, gdzie uzyskują stosowany wpis w indeksie.

Dla wszystkich zainteresowanych prowadzone są raz w tygodniu - w czwartek szkolenia z zakresu obsługi czasopism elektronicznych i baz danych. Są to zajęcia ogólne, prezentujące podstawowe sposoby wyszukiwania w kilku bazach oraz zajęcia profilowane, mające formę pokazu, z możliwością zadawania pytań. Odbywają się

w sali komputerowej, trwają półtorej godziny, istnieje możliwość wyjazdu prelegenta do chętnych, np. grupa bibliotekarzy z biblioteki publicznej czy naukowej.

Zupełną nowością są prezentacje dla przyszłych maturzystów, które wprowadzono w styczniu 2006 r., w miejsce „wycieczek” dla grup szkolnych. BUW oferuje klasom maturalnym odpłatnie wykład z komentarzem na temat korzystania z Biblioteki i jej aparatu informacyjnego. Rozdawane są materiały pomocnicze przygotowane w formie ulotek.

Wszystkie wymienione szkolenia prowadzone są przez pracowników Sekcji Informacji i Dydaktyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej

Biblioteka Główna prowadzi szkolenia z zakresu przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku, na zlecenie dziekanatów poszczególnych wydziałów. Zajęcia rozpoczynają się w październiku i trwają do końca grudnia. Odbywają się w sali katalogowej, gdzie dla grup liczących 30 - 40 osób organizuje się wykład połączony z prezentacją. W ciągu dwóch godzin dydaktycznych studenci zapoznają się z: ogólnymi informacjami o systemie biblioteczno-informacyjnym Politechniki Warszawskiej, strukturą i organizacją Biblioteki Głównej, agendami udostępniania zbiorów, gromadzonymi zbiorami, zasadami ich udostępniania, zasadami zapisu do Biblioteki, uprawnieniami i ograniczeniami nadawanymi przez system komputerowy oraz instrukcją wyszukiwania informacji w katalogu bibliotek PW, a także komputerowym zamawianiem książek. Szkolenia są obowiązkowe, udział w nich potwierdzony jest wpisem do indeksu.

Zajęcia z przysposobienia bibliotecznego organizowane są także dla innych chętnych użytkowników Biblioteki. Ciągną się one przez cały rok w wybrane dni tygodnia. Przedmiot ten realizowany jest oddzielnie w filii Politechniki Warszawskiej mieszczącej się w Płocku. Szkolenia prowadzą oddelegowani pracownicy Biblioteki Głównej we współpracy ze specjalistami dziedzinowymi.

Dla studentów V roku przygotowujących prace dyplomowe organizowane są dwugodzinne wykłady oraz szkolenia warsztatowe z: elektronicznych źródeł informacji i języków wyszukiwawczych. Ponadto mają miejsce szkolenia indywidualne, pod kątem pisania konkretnej pracy dyplomowej, gdzie zwraca się szczególną uwagę na strategię wyszukiwawcze.

Uruchomiono obowiązkowe szkolenia dla studentów I-go roku studiów doktoranckich, podczas których następuje ogólne wprowadzenie do elektronicznych źródeł informacji oraz prezentacja baz bibliograficzno – abstraktowych.

Pracownicy Ośrodka Informacji Naukowej przygotowują również szkolenia dla bibliotekarzy sieci PW. Są to zazwyczaj prezentacje baz danych ze szczegółowym ich omówieniem. Na wykłady zapraszani są także pracownicy naukowcy Politechniki. W miesiącach maj – czerwiec br. zaplanowano szkolenia obejmujące następujące zagadnienia:

1. Jak szybko i efektywnie wyszukiwać informacje, z jakich źródeł korzystać i w jakiej kolejności.
2. Lokalizacja źródeł w zasobach polskich i zagranicznych bibliotek
3. Bazy bibliograficzne – abstraktowe (krótkie omówienie znanych baz, jak: Compendex, Inspec, Chemical Abstracts, CSA – nowe możliwości dla użytkownika, linkowanie do pełnych tekstów)
4. Czasopisma elektroniczne – omówienie oferty. Lista e-czasopism. Katalog e-czasopism PW. Katalog centralny PW – linki do e-czasopism. E-czasopisma a wypożyczenia międzybiblioteczne (baza InterScience Wiley).
5. Bazy książek elektronicznych – CRC Press, Knovel, Referex Books.
6. Omówienie oferty. Narzędzia interaktywne w bazie Knovel.
7. Udostępnianie książek elektronicznych a prawo autorskie i licencje.
8. Informacja normalizacyjna.
9. NUKAT i OCLC.

Ponadto prowadzone są praktyki zawodowe dla słuchaczy Policealnego Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa w Warszawie.

Biblioteka Niepublicznej Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Informatycznej

System biblioteczno-informacyjny Biblioteki Niepublicznej Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Informatycznej w Warszawie powstał 1 stycznia 1999 roku. Naczelnym zadaniem systemu jest pomoc w dostępie do informacji dla studentów uczelni i jej pracowników. Stworzono bazy danych zbiorów zwartych, czasopism, zbiorów specjalnych, które są narzędziem szybkiej i skutecznej pracy naukowej.

W ramach działalności edukacyjnej Biblioteka prowadzi obowiązkowe „szkolenia biblioteczne” dla wszystkich słuchaczy pierwszego roku. Szkolenia odbywają się w Bibliotece, w grupach dwudziesto kilku osobowych, są jednorazowe, trwają godzinę. Mają formę wykładu a celem ich jest przygotowanie studentów do efektywnego korzystania z zasobów Biblioteki. Uczestnictwo potwierdzone jest wpisem do indeksu, który otrzymuje się po pomyślnym przygotowaniu pracy zaliczeniowej, polegającej na wybraniu z katalogów bibliotek 10 publikacji (artykułów, książek) na zadany temat kwerendy.

Wychodząc naprzeciw potrzebom słuchaczy piątego semestru studiów licencyjnych, zorganizowano obowiązkowe zajęcia z „Metodyki pisania pracy licencjackiej”. Zajęcia trwają dwie godziny, podczas których wykładowca wykorzystując m. in. rzutnik omawia etapy pisania pracy. Na stronie www Biblioteki zamieszczono ogólnodostępny, elektroniczny pokaz technicznego redagowania pracy dyplomowej. „Metodyka pisania pracy” została wydana również drukiem w postaci książki, którą można nabyć w Uczelni. Warunkiem zaliczenia przedmiotu jest otrzymanie pozytywnej oceny z prowadzenia poszukiwań bibliograficznych.

Pracownicy Biblioteki realizują również indywidualne szkolenia, na życzenie użytkownika. Są to zwykle krótkie objaśnienia dotyczące zbiorów, usług biblioteki czy omówienie i pokaz baz.

Ponadto Biblioteka prowadzi praktyki dla studentów Uniwersytetu Warszawskiego – Instytutu Informacji i Studiów Bibliologicznych oraz dla Policealnego Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa w Warszawie.

Podsumowanie

Potrzeby i oczekiwania współczesnych użytkowników bibliotek naukowych na stale aktualizowaną wiedzę znacznie wzrosły. Nie wystarczają już napisane raz na parę lat i wykorzystywane wielokrotnie materiały dydaktyczne. Programy muszą być tworzone w sposób ciągły, modyfikowane, uwzględniające wszelkie nowości. Rosnące potrzeby natychmiastowego dostępu do informacji, powodują niezbędną nieustanną jej śledzenia i przeszukiwania. Dlatego też usługi dydaktyczno-edukacyjne bibliotek muszą być przygotowane na odpowiednim poziomie, dawać gwarancję, że dostarczają wysokiej jakości umiejętności tworzenia i korzystania z technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Wielość i różnorodność organizowanych przez Biblioteki akademickie szkoleń użytkowników świadczy m. in. o indywidualizacji jednostek uczelnianych. Większość z nich oferuje własną formę kształcenia, opierając się na znanych sobie wzorcach i korzystając ze swoich dotychczasowych doświadczeń. Mając swoją wizję szkoleń próbuje znaleźć odpowiedź na pytanie, na co powinno położyć się nacisk w najbliższej przyszłości, aby jak najlepiej przygotować użytkowników do życia i działania w globalnej i konkurencyjnej cywilizacji? Wydaje się, że należy rozwinąć problematykę kształcenia kompetencji w zakresie wyszukiwania potrzebnej informacji, jej oceny i efektywnego wykorzystania, wprowadzić w większym zakresie zagadnienia informacji naukowej. Należy doskonalić te umiejętności użytkowników, które umożliwiają im jak najefektywniejsze korzystanie z zasobów i usług biblioteki. Powinno odchodzić się od programów nastawionych głównie na potrzeby grupy słuchaczy i kierować się bardziej na zaspokajanie różnorodnych indywidualnych zapotrzebowań użytkowników. Ponadto nie mogą to być wyłącznie formy kształcenia okazjonalnego, jednorazowego, należy organizować szkolenia systematycznie bądź cyklicznie.

Ze względu na zróżnicowanie ofert szkoleń poszczególnych uczelni, wydaje się niezbędnym pogłębienie współpracy w tym zakresie. Pożądane byłoby podjęcie środowiskowej dyskusji oraz omówienie powyższych zagadnień czy powołanie komisji ds. standaryzacji. Standaryzacja nie stanowiłaby warunku sine qua non szkoleń, byłaby jednak pewnym gwarantem jakości kształcenia i kompatybilności programowej. Ujednolicenia szkoleń miałyby dotyczyć:

1. sposobu organizacji
2. ukształtowania ram programowych

3. form i metod
4. materiałów dydaktycznych
5. wykorzystania nowych narzędzi w prezentacji i informacji
6. systemu oceniania
7. liczby godzin

Konieczne jest też dalsze pogłębienie rozpoznania potrzeb użytkowników oraz weryfikacja treści prowadzonych szkoleń.

Na zakończenie chciałabym dodać, że warto byłoby zastanowić się nad formami kształcenia i doskonalenia kadry dydaktycznej bibliotek oraz kryteriami doboru pracowników mających pełnić rolę „nauczycieli”. Nie ulega wątpliwości, iż kandydaci powinni spełniać pewne wspólnie ustalone kryteria oraz posiadać stosowne wykształcenie. Poniżej przedstawiam swoje propozycje niektórych kryteriów:

1. wykształcenie wyższe
2. samodzielność myślenia
3. dobra komunikatywność
4. łatwość wypowiedzi
5. efektywne przekazywanie informacji
6. podzielność uwagi

W czasach tak bujnego rozwoju technologii informacyjnych, niezbędnym stało się ciągle dokształcanie w zawodzie oraz ustawiczne samokształcenie. Dlatego też, efektywne doskonalenie kadry dydaktycznej musi być przemyślane i starannie zaplanowane. Sądzę, że można to osiągnąć w drodze podjęcia organizacji wspólnych kursów, wyjazdów, konferencji, wydawaniu publikacji programowych czy szkoleń online. Jednakże to wszystko wymaga stosownego nakładu pracy i środków. Decydując się w przyszłości na chyba niezbędną realizację programu współpracy w zakresie kształcenia użytkowników biblioteki powinny wyasygnować odpowiednie fundusze.

Reasumując, trzeba stwierdzić, że Biblioteki akademickie na dzień dzisiejszy znacząco poszerzyły swoje zadania edukacyjne, w wyniku czego zaczęły pełnić funkcję kompensacyjną w stosunku do uczelni, albowiem dostarczają takich treści edukacyjnych, z którymi użytkownicy nie spotykają się w „klasycznym” toku studiów.

Bibliografia

- M o n i t o r Polski 2000 nr 22 poz. 448, 2003 nr 6 poz. 74
U s t a w a z dnia 27 czerwca 1997 r. o Bibliotekach
U s t a w a z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym